

Broj: 16-109-128/21-3925/2

Podgorica, 12.11.2021.godine

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENIM JAVNIM KONSULTACIJAMA O NACRTU SEKTORSKE ANALIZE ZA OBLAST ZAŠTITA LICA SA INVALIDITETOM

Vrijeme trajanja javne rasprave: od 20. oktobra do 04. novembra 2021. godine.

Na osnovu člana 12 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Službeni list CG", broj 41/18) Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, uputilo je JAVNI POZIV nevladinim organizacijama čija su područja djelovanja zaštita lica sa invaliditetom za konsultacije o nacrtu sektorske analize za oblast zaštita lica sa invaliditetom, predlog prioritete oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz budžeta Crne Gore u 2022. godini.

Javne konsultacije su trajale 15 dana, od 20. oktobra do 04. novembra 2021. godine.

Zainteresovane nevladine organizacije su komentare, inicijative, predloge i sugestije mogle dostaviti poštom na adresu:

- ✉ Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, ul. Stanka Dragojevića br. 2, Podgorica, sa naznakom "Javne konsultacije – SEKTORSKA ANALIZA – Zaštita lica sa invaliditetom",
- ✉ kao i elektronskim putem na e-mail adresu: biljana.vucetic@mrs.gov.me

U javnim konsultacijama su učestvovali predstavnici NVO Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore (UMHCG).

NVO Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore pozdravlja izradu Nacrta sektorske analize za utvrđivanje prijedloga prioritete oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz Budžeta Crne Gore u 2022. godini, objavljenog na portalu e-uprave, povezan u objavi sa internet stranicom Ministarstva finansija i socijalnog staranja, 20. oktobra 2021. godine.

U vezi s predloženim Nacrtom sektorske analize, dostavljeni su sljedeći komentari:

1. U tački **2.1** koja se odnosi na **navođenje prioritete problema u oblasti(ma) iz nadležnosti Ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa**, pored nedostatka ili nedovoljne zastupljenosti i razvijenosti integrisanih usluga socijalne i dječje zaštite, upućen je komentar da je potrebno dodati i *održivosti usluga* iz razloga što se usluge kontinuirano kratkoročno finansiraju za mali i

ograničeni broj korisnika, uz prekide do narednih projekata što se negativno odražava na kontinuitet podrške za samostalan život u zajednici. Takođe, u istoj tački, ali i u cijelom tekstu Sektorske analize, navodi se da bi bilo poželjno izraz "djeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju" zamijeniti s izrazom "djeca s invaliditetom" jer termin naveden u dokumentu nije u skladu s terminima utvrđenim Konvencijom UN o pravima OSI, a Komitet je u svim oblastima dao preporuku usklađivanja zakonodavstva, odnosno definisanja invaliditeta u skladu s modelom zasnovanim na ljudskim pravima.

2. U tački **2.3** u okviru **Opisa načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema**, pored *Organizovanja raznih treninga, edukacija i obuka zaposlenim u centrima za socijalni rad i drugim ustanovama socijalne i dječje zaštite o institutu podržanog odlučivanja umjesto instituta zamjenskog odlučivanja*, trebalo bi dodati i obuke o uslugama socijalne i dječje zaštite uključujući i usluge podrške za život u zajednici OSI u skladu s akreditovanim programima kod Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu iz razloga što socijalni radnici/ce u Crnoj Gori još uvijek nisu detaljno upoznati sa standardima i primjenom ovih usluga, te bi unapređenje sistema moralo uključiti i adekvatne obuke zaposlenih u CSR po akreditovanim programima obuka.

U istoj tački, u okviru **Konkretnih mjerljivih pokazatelja doprinosa nevladinih organizacija** se navodi otvaranje *2 nova dnevna boravka za OSI*, pa u odnosu na to ističe se komentar da je dnevne boravke prihvatljivo finansirati samo ako su alternativa i inovativni u odnosu na usluge dnevnih centara, to jest ako se njima omogućava podrška za one koji nijesu obuhvaćeni uslugama dnevnih centara ili im je potrebna 24h podrška. Međutim, ako bi dnevni centri predstavljali samo još jedan "blaži" vid institucionalizacije, to ne samo da nije dobro za uključivanje OSI u društvo, nego nije ni u skladu s preporukama Komiteta koja je i navedena u samom tekstu sektorke analize: čl. 7. (b) *Preduzme mjere usmjerene na deinstitucionalizaciju djece i izdvoji sva potrebna sredstva da bi osigurala da ona imaju pristup svim servisima u zajednici umjesto u dnevnim centrima ili bilo kom drugom izdvojenom okruženju*.

Pored toga, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore smatra da indikator *angažovano najmanje 15 personalnih asistenta u 2022.* treba povećati, jer je 15 personalnih asistenata premali minimalni broj osoba koje treba angažovati za ovaj posao s obzirom na objektivne potrebe u društvu koje postoje. Samo UMHCG ima više od 15 korisnika kojima je potreba ova usluga, a broj je mnogi veći kada se uzmu u obzir potrebe članova drugih organizacija ili potrebe OSI u Crnoj Gori generalno. Uostalom, upravo ovako postavljen indikator pokazuje da država i dalje preferira servise koji znače produžetak institucionalizacije i restriktivnih okruženja u odnosu na život u zajednici i potpuno osamostaljivanje.

3. U tački **4.1. Naziv javnog konkursa i tački 4.3**, predlaže se da naziv javnog konkursa glasi "Zaštita lica sa invaliditetom i djece i mladih s invaliditetom" ili na drugi adekvatan način, ali s izostavljanjem termina "djeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju", a koji nije u skladu s Konvencijom UN o pravima OSI.

4. Na kraju, u tački **4.4. Najviši i najniži iznosi finansijske podrške**, predlaže se povećanje gornje granice za dodjeljivanjem sredstava NVO kako bi se aktivnosti planirane projektima mogle sveobuhvatnije i kvalitetnije sprovesti. U suprotnom, postiže se samo socijalni mir usitnjavanjem sredstava, ali ne i kvalitetan doprinos sprovođenju javnih politika.

Takođe, nezavisno od komentara na sami sadržaj Sektorske analize, NVO Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore navodi da su praksi primijetili da više različitih pružalaca usluga (sa licencom ili bez) obezbjeđuje uslugu koju naziva personalnom asistencijom, po različitim i često nepravilnim standardima, te da bi Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, uz konsultacije s relevantnim organizacijama, trebalo da uspostavi adekvatne standarde za pružanjem ove usluge, a sve u skladu s propisima i standardima koji postoje na međunarodnom nivou. Usluga personalne asistencije često miješa s drugim uslugama, te se personalnom asistencijom nazivaju asistencija u nastavi, lični pratilac, pomoć u kući, pa i geronto servis itd. Uspostavljanjem adekvatnih standarda ali i praćenjem njihovog poštovanja jasno bi se prije svega postavile razlike između ovih usluga, a onda i omogućilo njihovo sprovođenje na jedinstven i kvalitetan način, što bi ujedno omogućilo lakše sprovođenje monitoringa usluge. U tom smislu, smatra se važnim naglasiti da se usluge moraju pružati u skladu sa standardima.

NVO Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore smatra da će predložene izmjene doprinijeti adekvatnijem planiranju aktivnosti projekata i programa koji su usmjereni na poboljšanje položaja OSI u Crnoj Gori i to ne samo razvojem usluga koje su vrlo neophodne, već i na druge adekvatne načine.

Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je razmotrilo pristigle komentare i sugestije i sačinilo sledeći

Odgovor

U prvom komentaru vezanom za tačku 2.1 koja se odnosi na navođenje prioriternih problema u oblasti(ma) iz nadležnosti Ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa gdje se navodi odsustvo kontinuiteta do narednih projekata ističemo sljedeće: Ministarstvo finansija i socijalnog staranja u narednom periodu blagovremeno će raspisivati javne konkurse za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama kako ne bi dolazilo do diskontinuiteta pružanja usluga od strane nevladinih organizacija iz oblasti socijalne i dječje zaštite.

U dijelu komentara gdje se navodi izmjena izraza "djeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju" na "djeca s invaliditetom" navodimo da Ministarstvo finansija i socijalnog staranja uvažava komentar Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, međutim s druge strane udruženja roditelja djece sa smetnjama u razvoju za sada insistiraju da se koristi termin

"djeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju". Naglašavamo da će Ministarstvo finansija i socijalnog staranja u narednom periodu, prilikom izmjena Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, uskladiti terminologiju sa Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom, nakon čega ćemo biti u mogućnosti da koristimo ovaj predloženi termin.

Ministarstvo finansija i socijalnog staranja u vezi sa drugim komentarem Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore je stava da je segment pružanja usluga za podršku za život u zajednici najveći prioritet u 2022. godini. U vezi sa projektima nevladinih organizacija koji se odnose na obuke zaposlenih koji nisu detaljno upoznati sa standardima i primjenom usluga za podršku za život u zajednici po akreditovanim programima, koje predlaže Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, smatramo da bi se finansiranjem ovakvih projekata značajno umanjio postojeći budžet za finansiranje projekata u ovoj oblasti. Takođe, Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti, članom 121, propisano je da Zavod za socijalnu i dječju zaštitu obavlja sljedeće poslove:

- 1) savjetodavne, istraživačke i stručne poslove u oblasti socijalne i dječje zaštite;
- 2) prati kvalitet stručnog rada i pružanje usluga kod pružaoca usluga, u skladu sa ovim zakonom;
- 3) pruža stručnu supervizijsku podršku radi unaprjeđenja stručnog rada i usluga socijalne i dječje zaštite;
- 4) obavlja poslove licenciranja stručnih radnika i izdaje licencu za rad, u skladu sa ovim zakonom;
- 5) obavlja stručne i organizacione poslove u postupku akreditacije programa obuke, odnosno programa pružanja usluga kojim se obezbjeđuje stručno usavršavanje stručnim radnicima i stručnim saradnicima i pružaocima usluga;
- 6) donosi Etički kodeks za zaposlene u oblasti socijalne i dječje zaštite;
- 7) istražuje socijalne pojave i probleme, djelatnost i efekte socijalne i dječje zaštite, izrađuje analize i izvještaje i predlaže mjere za unaprjeđenje u oblasti socijalne i dječje zaštite;
- 8) razvija sistem kvaliteta u socijalnoj i dječjoj zaštiti, koordinira razvoj standarda usluga i predlaže nadležnom organu državne uprave unaprjeđenje postojećih i uvođenje novih standarda;
- 9) učestvuje u izradi, sprovođenju, praćenju i ocjeni efekata primjene strategija, akcionih planova, zakona i drugih propisa koje se odnose na razvoj djelatnosti socijalne i dječje zaštite;
- 10) organizuje stručno usavršavanje stručnih radnika i stručnih saradnika;
- 11) sačinjava i publikuje monografije, časopise i zbornike radova, stručne priručnike, vodiče, informatore, studije i primjere dobre prakse;
- 12) informiše stručnu i širu javnost o sprovođenju socijalne i dječje zaštite, ukazuje na potrebe i probleme korisnika, a posebno korisnika iz osjetljivih društvenih grupa;
- 13) obavlja i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

S obzirom na navedeno, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja kroz sektorske analize ne može podržati aktivnost obuke kao primarnu aktivnost projekta, ali svakako da u okviru projekta koji ima za cilj pružanje usluga, obuka za stručne radnike kao jedna od aktivnosti projekta biće prihvatljiva.

U vezi sa komentarem Udruženja mladih sa hendikepom, da je dnevne boravke prihvatljivo finansirati samo ako su alternativa i inovativni u odnosu na usluge dnevnih centara, pozivajući se na preporuke Komiteta, mišljenja smo da je razvijanje usluga dnevnog boravka trenutno dobar model tranzicije do momenta razvoja svih usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite. Takođe, napominjemo da udruženja roditelja djece sa smetnjama u razvoju uslugu dnevnog boravka doživljavaju kao jednu od primarnih i neophodnih.

Saglasni smo da je indikator angažovanja najmanje 15 personalnih asistenata u 2022. godini minimalan broj, pa u tom smislu uvažamo postojanje najmanje 30 personalnih asistenata.

U trećem komentaru gdje se predlaže izmjena naziva javnog konkursa u dijelu "djeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju" na "djeca s invaliditetom" navodimo da Ministarstvo finansija i socijalnog staranja uvažava komentar Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, međutim, s druge strane, udruženja roditelja djece sa smetnjama u razvoju za sada insistiraju da se koristi termin "djeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju". Naglašavamo da će Ministarstvo finansija i socijalnog staranja u narednom periodu, prilikom izmjena Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, uskladiti terminologiju sa Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom, nakon čega ćemo biti u mogućnosti da koristimo ovaj predloženi termin.

Odgovor na četvrti komentar vezan za tačku 4.4 Najviši i najniži iznosi finansijske podrške: Ministarstvo finansija i socijalnog staranja zagovara model kvaliteta projekata, i sa tog stanovišta prethodna iskustva su neizostavan pokazatelj da projekti koji dobiju sredstva imaju osim socijalnu i svoju ekonomsku opravdanost. Povećavanjem gornje granice sredstava, uz činjenicu limitiranog budžeta za ove namjene, hipotetički broj projekata koji bi dobio sredstva bio bi značajno manji i na taj način bi se izbjegla kompetitivnost među projektima. Mišljenja smo da je potrebno postojanje projekata zaličite vrijednosti i da je gornja granica u ovim okvirima budžeta realno postavljena.

U vezi sa sugestijom Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore koja nije vezana za sektorsku analizu ali je uvažavamo kao pozitivan apel, navodimo sljedeće: Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluga podrške za život u zajednici ("Službeni list Crne Gore", br. 063/19 od 18.11.2019), a koji obuhvata i uslugu personalne asistencije, normira standarde i aktivnosti koje pružalac usluge personalne asistencije obezbjeđuje:

- 1) pomoć pri održavanju lične higijene i higijene prostora;
- 2) nabavku hrane, pripremu obroka i pomoć pri hranjenju;
- 3) pomoć pri oblačenju i svlačenju;
- 4) pomoć pri podizanju, premještanju i kretanju unutar i izvan korisnikovog prostora, radnog mjesta i mjesta gdje se odvijaju društvene i obrazovne aktivnosti i korišćenju prevoza;
- 5) pomoć pri korišćenju zdravstvenih usluga i korišćenju i održavanju ortopedskih pomagala;
- 6) pomoć pri komunikaciji; i
- 7) pomoć u zadovoljavanju socijalnih, kulturno-zabavnih, obrazovnih, sportskih i drugih potreba.

Pretpostavka da se u Crnoj Gori usluga personalne asistencije često poistovjećuje sa drugim uslugama, te se personalnom asistencijom nazivaju asistencija u nastavi, lični pratioci, pomoć u kući, pa i geronto servis, kako u terminološkom tako i u suštinskom smislu postoji jedino zbog sličnih aktivnosti koje se u okviru drugih nabrojanih usluga obezbjeđuju korisniku.

Ne treba izostaviti činjenicu da pružalac usluge određuje: stepen podrške usluge personalne asistencije, izrađuje individualni plan rada sa korisnikom, vrši izvještavanje o korisniku i ostale vrste evidencija, te da je potrebno izvršiti jasno razgraničenje šta pripada aktivnostima pojedinačnih usluga, kao i evaluaciju i monitoring svih usluga podrške za samostalan život u zajednici.

Potpuno smo saglasni sa predlogom da se usluge moraju pružati u skladu sa standardima. Takođe, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja uvijek će uvažiti inkluzivni pristup svakom predlogu koji afirmiše saradnju nevladinog sektora u identifikovanju svih problema u oblasti zaštite lica sa invaliditetom.

Mjesto i datum sačinjavanja izvještaja: 12.11.2021.godine, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Podgorica.

Naziv organizacione jedinice Ministarstva koja je odgovorna za pripremu nacrtu zakona, odnosno strategije: Direktorat za socijalno staranje i dječju zaštitu.

MINISTAR
mr Milojko Spajić

